

Romano Missio ry
Vilppulantie 2 C 4
00700 HELSINKI
puh. 09-3511 366
040-9401 398

LAUSUNTO

1

25.5.2022

Aihe: Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamiseen liittyvästä hallituksen esityksestä.

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa Romano Missiossa tehtävästä työstä, liittyen toimeentulotuessa annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Romano Missio ry. on valtakunnallinen vuonna 1906 perustettu lastensuojelu-, sosiaali- ja koulutusalan palvelujärjestö. Järjestön tärkein toimintamuoto on lastensuojelu- ja sosiaalityö romaniväestön parissa. Romano Missio ry. antaa myös pyydettyä lausuntoja ja tietoa romanikulttuurin yleisistä piirteistä ja toimii tarvittaessa siltana pääväestön ja romaniväestön välillä.

Olen Alida Friman ja toiminut Romano Missiossa sosiaalipalveluohjaajana vuodesta 2010. Työni on valtakunnallista sosiaalityötä Suomen romaneiden parissa. Työni on hyvin laaja-alaista, autan asiakkaita saamaan avun heidän elämänsä ongelmatilanteissa.

Työssäni kohtaan hyvin paljon takuuvuokraan ja asumistukeen liittyviä ongelmia. Asiakkaan saadessa asunnon hän hakee Kelasta perustoimeentulotukea, takuuvuokraan ja muuttokustannuksiin, kela tekee kieltävän päätöksen, jos vuokran suuruus ylittyy paikkakunnalla olevasta sallitusta perusvuokrasta.

Esim. Helsingissä yhden ihmisen perusvuokra saa olla 699 €, jos vuokra ylittyy 10/20 €, niin usein miten perustoimeentulotuen päätös on kielteinen. Sama koskee myös asumistukea, asiakas ei saa täyttä tukea, jos Kelan virkailija katsoo, että asunto on liian kallis. Myös vesilaskut nostavat asumiskustannuksia liian suuriksi. Jos Kelan mielestä asumiskustannukset ovat liian korkeat, niin tässä tapauksessa ei myöskään huomioida asiakkaan muita menoja kokonaan. Jos asiakas ei löydä tiettyssä ajassa uutta edullisempaa asuntoa, niin häntä rangaistaan – vähentämällä toimeentulotukea sekä asumistukea!

Ongelmaksi on kehittynyt myös se, kun asiakas on asunut asunnossa, vuoden taikka kaksi, niin tässä ajassa vuokra on noussut 20/30 euroon, jolloin Kela määrää taas asiakkaan etsimään edullisempaa asuntoa. Tämä painostus ja kierre jatkuu koko ajan, eikä sille ole loppua näkyvissä. Huomioitavaa on, että perheet, joissa on koulua käypiä lapsia ja jotka ovat ehtineet kiinnittymään uuteen koulun ja saaneet uusia kavereita, niin taas pitäisi vuoden päästä etsiä uusi ja edullisempi asunto. Lapsen etua ajatellen, niin tähän ei ole lapsen kannalta suotavaa. Lapset kokevat jatkuvan muuttamisen ahdistavana ja epävarmana ja se vaikuttaa myös koulunkäyntiin ja lapsen oppimiseen. Todellisuudessa tältä kärsii koko perhe

Huomioitavaa on, kun on vähemmistöryhmästä kysymys, niin romanilapselle on suurempi haaste päästä toistamiseen tutustumaan uuteen kouluympäristöön. Yleensä kaikista edullisemmat asunnot ovat alueella mihin on sijoitettu päihteitä käyttäviä ihmisiä. Tämän kaltaiset asuinympäristöt eivät ole turvallisia lasten henkistä kehitystä ajatellen, jossa he joutuvat näkemään huonoa esimerkkiä ympärillään. Kuuluipa lapsi mihin ryhmään hyvänsä, niin tämä tulisi ottaa huomioon. Lapsille tulisi mahdollistaa tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö.

Kelan tapa kiristää toimeentulotukiasiakasta on, – ellei asiakas saa toista asuntoa Kelan määräämässä ajassa, niin hakemuksessa ei huomioida asiakkaan todellisia menoja kokonaan, myös asumisentuki tulee olemaan normaalia pienempi. Omavastuu osuus jää kulujen jälkeen asiakkaalle liian suureksi.

Tämä on pienituloisille perheille tosi iso ongelma ja rasite, joka aiheuttaa sen, että moni perhe joutuu vähentämään ruoka- ja muita elämiseen kuuluvia menoja, saadakseen maksettua pakolliset laskut.

Kuten itse hyvin tiedämme, edullisia asuntoja on vähän ja tämä on asia, johon tavallinen kansalainen ei voi vaikuttaa. Totuus on kuitenkin se, että jokaisen perusoikeuteen kuuluu saada oma asunto. Asiakas on täysin syytön siihen, ettei edullisempia asuntoja ole saatavilla. Jokainen varmasti haluaisi asua asunnossa, jossa asumiskustannukset olisivat mahdollisimman pienet.

Ymmärrän toki, jos vuokra ylittyy monia satoja euroja, mutta asiakkaitteni kohdalla olen törmännyt edellä mainitsemaani esimerkkiin liiankin usein. Tämä on yleinen ongelma, joka ei koske ainoastaan romanitaustaisia henkilöitä.

Joissakin kunnissa on käytäntö, jos Kela on tehnyt kieltävän päätöksen, niin sosiaalityöntekijä ei käsittele enää hakemusta täydentävänä/ehkäisevänä toimeentulotukena uudelleen. Perusteluksi on sanottu, etteivät he voi kumota Kelan tekemää päätöstä. Miksi ei voi?

Toimeentulotukiasioinnissa olisi eri asiakasryhmien tarpeet erikseen otettava huomioon ja säädettävä nykyistä tarkemmin toimeentulotukilaisissa. Jokaisen asiakkaan kohdalla tulisi ottaa huomioon asiakkaan elämäntilanne, mitä on tapahtunut, miksi hän on joutunut, johonkin tiettyyn tilanteeseen? Käytössä oleva laskuri ei toteuta, jokaisen asiakkaan kohdalla todellisia menoja. Joustavaa harkintaa tulisi noudattaa, jokaisen toimeentulotukiasiakkaan kohdalla erikseen.

Pyytäisin kiinnittämään huomioita myös siihen, ettei täydentävää-, ehkäisevää ja harkinnallista toimeentulotukea tarvitsisi kierrättää Kelan kautta, vaan asiakas saisi suoraan hakea niitä sosiaalitoimesta, josta niitä kuulukin hakea. Näin säästettäisiin niin asiakkaan kuin Kelankin voimavaroja ja turhaa työtä, mitä Kela tässä joutuu tekemään.

Romaninaisen hameeseen, toimeentulotukeen liittyvä ongelma

Monet vanhemmat romaninaiset, joutuvat hakemaan toimeentulotukea romanihameeseen. Heidän tulonsa koostuvat kansaneläkkeestä n. 679,50 sekä takuueläkkeestä. Romanihame maksaa n. 400 – 500 euroon ja monilla ei ole varaa teettää uutta hameetta. Romanihameen myöntämiseen vaaditaan 6 kk – 1 vuoden mittainen asiakkuus, jos heillä ei ole jatkuvaa toimeentulotuki asiakkuutta, päätös on useimmiten kielteinen. Sosiaalityöntekijältä annettava kehoitus on, että asiakas laittaisi, joka kuukausi rahaa säästöön, joka on aivan mahdoton ajatus!

Jos rahat eivät riitä jokapäiväiseen elämiseen, eikä edes lääkkeisiin, niin tyhjästä on paha nyhjäistä! Tässä samassa tilanteessa ovat myös työttömät perheelliset naiset.

Jotkut joutuvat käymään satunnaisesti hakemassa toimeentulotukea, kun rahat eivät riitä laskuihin. Monilla on korkeat lääkekustannukset, joita heillä ei aina ole varaa lunastaa apteekista. Asiakkaan tuloksi lasketaan myös asumisentuki, joka saattaa nostaa tulorajan, niin suureksi, että se ylittää toimeentulotuen sallitun osan, jonka takia toimeentulotukea ei myönnetä. Todellisuudessa asiakkaalle ei saata jäädä yhtään ylijäämää, kun huomioidaan, että asumisentuki menee vuokraan, eikä jää asiakkaalle, muuta käyttöä varten, vaikka asumisentuki luokitellaankin tuloksi. Ehdotankin että tämä asia huomioitaisiin asiakkaan hakiessa toimeentulotukea romanihomeeseen. Huomioitaisiin asiakkaan todelliset käteen jäävät tulot, vaikka hänellä ei olisikaan vakituista asiakkuutta sosiaalitoimistoon. Liite: Romanihomeen hintaerittely

Nuoret opiskelijat

Toimeentulotuessa tulisi huomioida aikuisten opiskelijoiden jaksaminen ja toimeentulo. Opiskelijoiden kohdalla huomioon otettavaa on, että heidän tulonsa ovat todella pienet. Opiskelevat nuoret joutuvat todella tiukoille niin taloudellisesti kuin henkisestikin. He joutuvat opiskelun lisäksi käymään iltaisin töissä pärjätäkseen taloudellisesti ja saadakseen kaikki laskut maksetuksi.

Kaikille opiskelijoille ei edes löydy työpaikkaa mistä he saisivat lisä tienistiä, vaan yrittävät pärjätä pienellä opintotuella pärjätäkseen arjen haasteista. Mielestäni tämä on yksi huomioon otettava asia, johon tulisi ehdottomasti puuttua joko toimeentulotuessa taikka korottamalla vaikkapa opintotukea, niin suureksi, että opiskelija voisi rauhassa ja levollisena nukkua yönsä, ettei tarvitsisi miettiä mistä saisi rahat ruokaan ja laskuihin.

Alida Friman
Sosiaalipalveluohjaaja